

Guia d'aprenentatge

Planejament i avaluació en serveis socials

(6 ECTS)

Any acadèmic 2018-19

Semestre: 1r Curs: 3r

Grau en Treball Social

Mòdul C: El context institucional del treball social

Matèria: Serveis socials

Professor: Dr. Enric Benavent Vallès

1.- Presentació de l'assignatura

Inicieu una assignatura especialment important per a la vostra tasca com a professionals de l'acció social. I ho és perquè representa la reflexió, explicitació, ordenació i sistematització d'allò que penseu fer, de la vostra intervenció.

Sovint a la nostra professió se li qüestiona la seva racionalitat i efectivitat. La intervenció es planteja més fruit d'una actuació d'urgència a partir d'estratègies simples i desendreçades, on prima més la intuïció que la reflexió, i que no respon a cap mena de protocol d'actuació.

Un protocol d'actuació constitueix una sèrie de passes clares, progressives i concretes per tal de fer front a una situació que es pot repetir en molts casos. Cada protocol d'actuació s'adapta al moment, la persona o al context, però el que sí que és cert, és que constitueix un veritable guiatge en situacions complexes i confuses. Ajuda als i a les professionals a ser rigorosos i eficaços en la seva intervenció. Si és d'urgència i de necessitat extrema, el protocol simplifica i dona seguretat, permetent actuacions contundents i ràpides.

El projecte d'intervenció per a una treballadora o treballador social és el protocol marc que defineix tot el que farem en una intervenció concreta, des de la necessitat a la qual respondrem, qui n'és el responsable, des de quins paràmetres funciona, la seva metodologia d'actuació, les activitats.... Però més enllà de la dimensió estrictament tècnica del projecte com a mediació clau per resoldre la intervenció, de que tota intervenció eficaç ha de tenir al darrere una bona planificació de les tasques a realitzar, dissenyar un projecte és convertir una idea de millora en realitat. Sovint parlem de canviar les coses, les persones i el món. A la pràctica creiem que és poc més que impossible. Però no, ara resulta que amb una mica de temps, creativitat i coneixement de causa, podem introduir petites modificacions que afectaran positivament la vida de persones concretes.

I és que la temàtica de la planificació i l'elaboració de projectes socials ens introdueix també en la possibilitat de solucionar necessitats, de problemes, trobant les potencialitats de la pròpia realitat, i responent a plantejaments de transformació utòpica.

Com diu Froufe (1994) "Con el fin de colaborar en la transformación de la sociedad y especialmente en la mejora de la calidad de vida, planificar es prever, es anticipar algo que deseamos y organizar todas las actividades necesarias para conseguirlo." Aquesta és una de les funcions principals de qualsevol treballador/a social. El professional de l'acció social planifica, projecta i dissenya amb la finalitat d'executar les necessitats socials, prevenir-les o intervenir-hi, tant en grups de col·lectius com individualment.

No es tracta de construir un món a la nostra mida i mesura, sinó de saber "llegir" la realitat social d'un context concret i les necessitats concretes que se'n deriven. Conèixer bé els

usuaris, els seus interessos, expectatives i possibilitats, per convertir-los, no només en beneficiaris, sinó també en protagonistes d'una intervenció de la qual han de ser participants.

La planificació social necessita una reflexió prèvia, un coneixement extens de la realitat i dels recursos disponibles, uns criteris vàlids d'interpretació i avaluació dels canvis produïts.

Aquesta assignatura pretén ser una guia on s'ofereixin unes pautes per conèixer i planificar projectes socials des d'un punt de vista teòric i pràctic, i contribuir a realitzar amb major precisió i rigor el treball que realitza el professional de l'acció social.

Per aquest motiu, l'assignatura es divideix en tres mòduls que permeten adquirir nocions teòriques -reflexives i pràctiques-, on es donen a conèixer les fases d'un projecte d'intervenció i s'aprofundeix en algun aspecte d'aquest, ja sigui una unitat de programació, ja sigui un pla d'intervenció.

Des de la perspectiva del Grau i en referència a la resta de matèries, aquesta assignatura es caracteritza per la seva utilitat pràctica i la seva transversalitat.

Per això està especialment vinculada a les assignatures de gestió d'organitzacions, mètodes d'investigació, tècniques d'entrevista, és a dir, matèries de caràcter tecnològic que reverteixen, on es poden posar en pràctica tots els coneixements adquirits, com ara pràctiques de projectes socials, pràcticum, disseny i projecte. Ara bé, també integra coneixements de caràcter conceptual, tant del propi procés planificador com d'altres elements clau que fan referència a la construcció de la identitat professional.

Aquesta qüestió ens sembla fonamental perquè, en funció de la percepció que el professional té de la seva tasca, el seu rol i la seva posició ètica, el disseny que arribi a fer adoptarà formes que poden arribar a ser diametralment oposades. Alguns elements clau que es veuran afectats són, entre d'altres: una definició oberta o tancada dels continguts de treball, un rol actiu o passiu de la persona o grup que rep la intervenció o uns nivells alts o baixos de directivitat, una actitud directiva o col·legiada amb els altres professionals, etc. És a dir, el disseny és l'expressió d'una concepció de la funció professional.

Per tant, els continguts d'aquesta assignatura no són estrictament tecnològics, sinó que busquen integrar coneixements de diferents àrees del saber. La competència general és:

- Dissenyar, implementar i avaluar projectes d'intervenció social adaptats a les necessitats i continguts.

2.- Competències a desenvolupar

- Dissenyar projectes d'intervenció social adaptats a necessitats i contextos
- Detectar situacions de crisi o de risc social proposant accions per fer front a les mateixes i dissenyant l'avaluació dels resultats
- Identificar i valorar críticament conflictes i limitacions dels sistemes de benestar social en relació a les poblacions amb dificultat, així com els dispositius de compensació

3.- Continguts

L'assignatura s'organitza al voltant de tres mòduls, cadascun dels quals està estructurat en diverses unitats que es corresponen als capítols del manual de l'assignatura.

Els mòduls són progressius. No podràs desenvolupar-ne cap sense haver entès i assolit el previ. És per això que et recomano una feina pausada i regular, que et permeti plantejar i resoldre els dubtes amb prou temps per no qüestionar els resultats finals.

Mòdul 1. Introducció a la planificació i al disseny de projectes

- 1.1. La planificació com a mediació entre la teoria i la pràctica: paradigmes, models i imatges professionals.
1. 2. Què és un projecte? Aspectes terminològics.
1. 3. Variables a tenir en compte en el planejament.

Mòdul 2. Fases per al disseny d'una intervenció social I: diagnòstic, planificació i disseny

- 2.1. El diagnòstic.
 - 2.1.1 L'anàlisi de necessitats
 - 2.1.2 Els indicadors les seves tipologies i la relació amb l'avaluació
- 2.2. La planificació.
- 2.3. El disseny de l'aplicació.

Mòdul 3. Organització, gestió interna i l'avaluació del projecte.

- 3.1. Organització i gestió interna.
- 3.2. El disseny de l'avaluació i les eines per recollir informació.
- 3.3. Avaluació del projecte: Fases de l'avaluació, avaluació participativa i grupal, propostes de millora i elaboració de memòria/informe final.

En el **mòdul 1**, s'introdueix la temàtica que fa referència a la identitat dels treballadors socials com a professionals reflexius, així com l'estudi teòric dels conceptes fonamentals dins de la temàtica del disseny de programes socials. En aquest primer mòdul s'estableixen les bases teòriques de la disciplina, és a dir, veurem què és i per a què serveix.

En el **mòdul 2**, s'inicia l'anàlisi detallat de les fases per al disseny d'una intervenció social: l'anàlisi de les necessitats, la planificació de la intervenció, i el seu procés d'aplicació. Iniciem el disseny d'una unitat de programació i/o desenvolupament d'un pla d'intervenció, la part més pràctica de l'assignatura.

En el **mòdul 3**, tanquem el procés del disseny d'una intervenció social amb "l'ara" més concret i aplicat (organització, gestió i disseny d'activitats), i "el després" (avaluació). Amb aquests nous conceptes podrem tancar el nostre disseny de projecte o desenvolupament d'un pla d'intervenció.

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- Coneixerà el procés de formulació, posada en pràctica i avaluació de programes socials, l'exercici professional dels treballadors socials en la seva gestió i la participació en els mateixos d'organitzacions públiques i privades.
- Aplicarà els mètodes i tècniques d'organització, participació, planificació, avaluació i finançament dels serveis socials, inclosos els relatius a la avaluació i la gestió de la qualitat.

5.- Metodologia

5.1.- Activitats del professor:

Per seguir l'assignatura es proposen diferents mètodes:

- Sessions on es presentaran els diferents temes amb els continguts teòrics a l'aula.
- Donar elements de reflexió a l'alumne i elaborar materials d'estudi.
- Guiar l'anàlisi de les lectures.
- Orientar i guiar el treball a presentar..
- Proposar activitats per realitzar a través del campus virtual.

- Dinamitzar activitats per comprendre i aplicar conceptes teòrics.
- Tutories individuals i/o en grup.

5.2.- Activitats dels estudiants:

- Analitzar, personalment i en grup, algunes de les lectures proposades.
- Participar en els exercicis pràctics individuals i grupals.
- Llegir la bibliografia presentada.
- Realitzar els treballs proposats.
- Assistir i participar a la classe.
- Participar en debats presencials i/o virtuals sobre temes relacionats amb l'assignatura.

Treball a l'aula	45 hores	1.8 ECTS
Treball tutoritzat	50 hores	2 ECTS
Treball autònom	55 hores	2,2 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

L'avaluació de l'assignatura es porta a terme amb dos instruments:

1- Avaluació continuada: la realització d'un **treball en grup (màxim 4 persones)** centrat en el disseny i planificació d'una acció social, (mirar document "guió per a la redacció del treball"). Aquest treball estarà supervisat en hores de classe pel professorat havent de fer lliuraments parcials que seran avaluats i formaran part de la nota final. El lliurament final del treball es farà l'últim dia de classe en format paper i en pdf al POU. Consisteix en la totalitat del projecte. Representa el 70% de la nota total de l'assignatura.

Dates de lliurament dels diferents apartats:

Lliuraments	Presencials	Itinerari Adaptat
<i>Diagnòstic 20%</i>	15-19 d'octubre	22-26 d'octubre
<i>Planificació 20%</i>	19-23 de novembre	26-30 novembre
<i>Aplicació i avaluació 20%</i>	17-21 desembre	9 gener
<i>Projecte acabat 10%</i>		

2- Examen final: realització d'una **prova final escrita**, en les dates proposades per la Universitat, a partir de preguntes breus sobre el temari de l'assignatura. Representa el 30% de la nota total de l'assignatura.

La còpia de l'exercici, o d'alguns dels seus punts, comporta el seu suspens amb qualificació de zero.

Per tal de poder realitzar una **avaluació continuada** és necessari assistir a les classes on es realitzaran els exercicis pràctics i on s'aniran resolvent els possibles dubtes. Els grups han de garantir un 80% d'assistència de tots els membres a les classes per poder seguir l'avaluació continuada. En cas contrari el projecte tindrà una avaluació única al final.

ITINERARI ADAPTAT

Per als estudiants **d'itinerari adaptat**, hi haurà una feina individual de caire teòric complementària a la part pràctica *d'elaboració del disseny i planificació d'una acció social*, amb la finalitat de garantir el seguiment dels continguts teòrics tractats a classe.

L'elaboració del projecte es podrà fer en grup o individualment.

Per poder optar a l'avaluació continuada del projecte caldrà haver lliurat com a mínim un 80% de les feines de caire teòric relatives a cada lliurament.

Per al correcte desenvolupament del projecte s'hauran de realitzar **dues tutories presencials o telefòniques** amb el professorat, així com participar dels fòrums o activitats que es realitzin en el campus virtual.

Per tal d'aprovar l'assignatura s'haurà d'aprovar separatament tant el treball com l'examen, en tots els casos (presencials i itinerari adaptat).

7.- Resum del procés formatiu per competències

Veure quadre annex

8.-Vies de comunicació amb el docent

A més de l'atenció en els dos espais habituals de comunicació (aula i campus virtual) el professorat pot comunicar-se amb l'estudiant a través de tutories i del correu electrònic.

Correu electrònic: ebenavent@peretarres.org

Horari d'atenció: dijous, de 12 a 13h.

9.- Bibliografia i recursos

Manuels de l'assignatura:

Mille Galán, J. M. (2015). *Manual d'elaboració de projectes*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Recuperat a: http://tjussana.cat/doc/publicacions/UP_25.pdf

Riberas, G., Vilar, J. i Mora, P. (2013). *Elaboració de projectes socials. Disseny i avaluació de les accions socioeducatives*. Barcelona: Claret.

- És un manual que ens permet un acostament global a l'assignatura, amb una presentació breu i esquemàtica de les diferents parts d'un projecte socioeducatiu. Ens ajudarà a ubicar-nos abans de llegir les lectures.
- Està recomanat com un bon guiatge per a la resta de lectures al llarg de tots els mòduls.

Pérez Serrano, G. (2004). *Elaboración de proyectos sociales. Casos prácticos*. Madrid: Narcea.

Pérez Serrano, G. (2016). *Diseño de Proyectos Sociales. Aplicaciones prácticas para su planificación, gestión y evaluación*. Madrid: Narcea.

Vilar, J. (1996). De la planificació a la programació. Instruments metodològics per al disseny de les intervencions socioeducatives. *Educació social: Revista d'intervenció socioeducativa*, 3, 11-49. Recuperat a <http://www.raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/142247>

Lectures recomanades per aprofundir l'assignatura:

MÒDUL I

Castillo, M. (2006). Els problemes de la planificació: una exigència no sempre entesa. Propostes de treball i reflexió. *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, 33, 145-156. Recuperat a <http://www.raco.cat/index.php/educaciosocial/article/viewFile/165543/241103>

- Introducció molt general i motivadora al tema del disseny i la planificació, com una necessitat bàsica dins del camp educatiu per aconseguir el canvi social, i com una competència a assolir pels agents socioeducatius d'un territori.

Rueda, J.M. (1992). *Programar, implementar proyectos, evaluar*. Zaragoza: Editorial Certeza.

- Proposa metodologies en l'elaboració de programes orientats al canvi social de la comunitat i estratègies de treball per fer-ho.

Pérez , G. (1993). *Elaboración de proyectos sociales. Casos prácticos*. Madrid: Narcea.

- Consells pràctics i concrets abans d'elaborar un projecte. Explicació molt esquemàtica i clara.

Ander-Egg, E. (1991). *Introducción a la planificación*. Madrid: Siglo XXI de España Editores.

1. Introducció molt clara dels principals conceptes, elements, condicions i problemàtica de la planificació.
2. Qualitat dels agents planificadors.
3. La planificació normativa i estratègica.

MÒDUL II

Ander-Egg, E. i Aguilar, M.J. (1995). *Diagnóstico social. Conceptos y metodología*. Buenos aires: Editorial Lumen.

- Identificació de les necessitats, problemes, centres d'interès i oportunitat de millora.
- Pronòstic de la situació.
- Identificació dels recursos i mitjans per l'acció.
- Determinació de prioritats en relació amb necessitats.
- Establiment de l'estratègia d'acció.

Barbosa, E., Moura, D. (2013). *Proyectos Educativos y sociales. Planificación, gestión, seguimiento y evaluación*. Madrid: Narcea.

López, M. i Chacon, F. (1997). *Intervención psicosocial y servicios sociales. Un enfoque participativo*. Madrid: Síntesis.

- Establiment i tipologia de necessitats.
- Conceptes bàsics de la intervenció en serveis socials.
- Desenvolupament humà i comunitari.
- Nivell de vida i benestar.
- Pobresa i exclusió: delimitació conceptual

Pérez , G. (2005). *Pedagogía Social. Educación Social. Construcción científica e intervención práctica*. Madrid: Narcea.

- Descripció clara i amb un cert nivell d'aprofundiment, dels passos a seguir per fer un projecte.
- Descripció de les fases de diagnòstic, identificació de problemes, objectius i metodologia.
- Descripció del concepte d'indicadors i de tipologies de projectes.

Niremburg, O., Braweman, J. i Ruiz, V. (2003). *Programación y evaluación de proyectos sociales. Aportes para la racionalidad y la transparencia*. Buenos Aires: Paidós.

- Aquestes autores aprofundeixen la lògica de la programació en la formulació de projectes.
- Centren molt el disseny en la importància dels "previs": recolzament polític i financer, resposta a la problemàtica, delimitació en el territori, antecedents.
- Treballen també les implicacions del programa cap els seus beneficiaris.
- Criteris de viabilitat, riscos i gestió.

MÒDUL III

Alvarez Mena, A. (n.d.). *Avaluació de projectes*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

Ceballos, G. (2001). *Evaluación de proyectos*. Barcelona: Editorial Popular.

- Implicacions pràctiques i concretes de l'avaluació dins una organització educativa.
- Enfocs de l'avaluació.
- Etapes i dinàmiques de l'avaluació.

Fernández, T., Ponce de León (Dir) (2016). *Elaboración gestión y evaluación de proyectos sociales. Intervención social y programación*. Madrid: Pirámide.

Lectures complementàries

Alberich, T., Sotomayor, E (2014). *Planificación y gestión. Manual para la acción social*. Madrid: Dykinson.

Ander-Egg, E. (1991). *Introducción a la planificación*. Madrid: Siglo XXI de España Editores.

Anguera, M.T. (1996). *Introduction. European Journal of Psychological Assessment monographic number about Observation in Assessment*, 12 (2), 87-88.

Antúnez, S. i Gairín, J. (1991). *La programació general del centre educatiu (pla anual)*. Col·l·lecció Eines de gestió. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

- Castillo, S. i Cabrerizo, J. (2008). *Evaluación de programas de intervención socioeducativa: agentes y ámbitos*. Madrid: Pearson.
- Cohen, E. i Franco, R. (1993). *Evaluación de proyectos sociales*. Madrid: S.XXI editores.
- Espin, J.V. i Rodríguez, M. (1993). *L'avaluació dels aprenentatges a la universitat*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- Fernández, R. (1995). *Evaluación de programas*. Madrid: Síntesis.
- Froufe, S. i Sánchez, M.A. (1991). *Planificación e intervención socioeducativa*. Salamanca: Amaru.
- García, G. i Ramírez, J. M. (1996). *Diseño y evaluación de proyectos sociales*. Zaragoza: Certeza.
- Generalitat de Catalunya. (2008). *Sistema d'indicadors d'educació de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.
- Generalitat de Catalunya. (1998). *Indicadors de salut maternoinfantil a Catalunya (1994-1996)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social.
- House, E.R. (1993) *Professional evaluation*. London: SAGE Publications
- Ibar, M. i Longàs, J. (1991). *Com organitzar i gestionar una entitat*. Barcelona: Pleniluni.
- Merino, J.V. (1997). *Programas de animación sociocultural. Tres instrumentos para su diseño y evaluación*. Madrid: Narcea.
- Peiró, S. (1991). *Fundamentos y estrategias para efectuar el diseño socioeducativo*. Madrid: Dickinson.
- Pérez, M.P. (1991). *Cómo detectar las necesidades de intervención socioeducativa*. Madrid: Narcea.
- Pérez, G. (1990). *Investigación-Acción. Aplicaciones al campo social y educativo*. Madrid: Narcea.
- Pérez, R. (2006). *Evaluación de programas educativos*. Madrid: la Muralla.
- Pérez, G. (1993). *Elaboración de proyectos sociales*. Madrid: Narcea.
- Setién, M.L. (1993). *Indicadores sociales de calidad de vida. In sistema de medición aplicado al País Vasco*. Madrid: CIS Centro de investigaciones sociológicas.

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Activitats formatives	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
Identificar i valorar críticament conflictes i limitacions dels sistemes de benestar social en relació a les poblacions amb dificultat, així com els dispositius de compensació	- Sessions on es presentaran els diferents temes amb els continguts teòrics a l'aula. - Anàlisi de les lectures. - Orientar i guiar el treball a presentar.. - Activitats de comprensió i aplicació dels conceptes teòrics. - Tutories individuals i/o en grup. - Analitzar, personalment i en grup, algunes de les lectures proposades. - Participar en els exercicis pràctics individuals i grupals. - Lectura de la bibliografia presentada. - Debats presencials i/o virtuals sobre temes relacionats amb l'assignatura.	Coneixerà el procés de formulació, posada en pràctica i avaluació de programes socials, l'exercici professional dels treballadors socials en la seva gestió i la participació en els mateixos d'organitzacions públiques i privades.	1- Treball en grup consistent en el disseny d'un projecte d'intervenció que es desenvolupa al llarg del curs amb diferents moments d'entregues parcials i supervisió 2- Examen final escrit sobre el temari de l'assignatura i en relació als projectes treballats
Detectar situacions de crisi o de risc social proposant accions per fer front a les mateixes i dissenyant l'avaluació dels resultats		Detectarà i prioritzarà necessitats socials observades en un determinat context	
Dissenyar projectes d'intervenció social adaptats a necessitats i contextos		Aplicarà els mètodes i tècniques d'organització, participació, planificació, avaluació i finançament dels serveis socials, inclosos els relatius a la avaluació i la gestió de la qualitat.	